

pe variații de intensitate a trăirilor, pe forța comunicării sentimentului. Gesturi foarte puține, și am spune reflexive, fără valoare de comunicare cu partenerul (Josie își zgîndărește zulfii, își astupă mereu gura cu palma); foarte rar, gesturile explozive cu semnificație mai amplă (aruncatul pantofilor după ce află că Tyron nu vine la întâlnire, sau zguduitorul „zbor de pasăre rănită” după plecarea acestuia) jalonează exterior rolul. Forța care captivează în jocul Liliane Tomescu, care stăpînește spectatorul, e intensitatea trăirii, temperatura înaltă la care actrița joacă tot timpul. De aceea, emoționează și zguduie interpretarea dată eroinei lui O'Neill.

Actrița, deși posedă o plastică scenică remarcabilă, folosește cu economie mișcarea. Arma ei principală rămîne cuvîntul. Stăpînă pe nuanțele și intențiile cele mai delicate, nuanțînd replica uimitor de variat, stăpînînd arta contrapunctului între sensul logic al replicii și încărcătura emoțională a acesteia, poetizînd frust vorba spusă „pe șleau” și subliniînd cu discreție poanta, Liliana Tomescu găsește în cuvînt principalul suport, purtător al emoției, al trăirii actricești. Josie cea înfățișată de Liliana Tomescu bravează și aduce alinare, ademenește și iubește intens, se dăruiește total și se refuză încrîncenat (cîtă forță disperată în acel „sînt Josie! Josie! Josie!”... cu care-l trezește pe Tyron dezlăntuit), iartă și disprețuiește, zăvorăște durerea și apoi o revarsă purificator — totul la nivelul incandescent al intensității trăirii de care e capabilă actrița.

Ceea ce impune însă hotărîtor creația Liliane Tomescu este „stabilitatea forme” ce-i caracterizează jocul. Cine revede interpretarea ei are ocazia de a întîlni o creație mereu proaspătă, niciodată devitalizată, o consecvență, o permanență a

nuanțelor prestabilite, specifică creațiilor de înaltă ținută întîlnite în această artă despre care obișnuim să spunem că e „efemeră” și care se cheamă arta actorului.

B. T. Rîpeanu

• CU MĂTUROIUL LUI THERSIT

Gh. Dinică nu este numai un artist foarte înzestrat, nu este numai interpretul, cu un bun exercițiu fizic, al *Umbrei*, autorul unor reușite compoziții în care date spirituale și morale căpătau expresie corporală; el este mai ales reprezentantul unui nou gen actoresc, corespunzător

unor trăsături apărute recent în dramaturgia și spectacolul românesc.

Am mai scris că personajele pe care el le interpretează se ridică la metaforă. Dar această metaforă nu este niciodată mingioasă, liniștitoare, armonioasă, e o metaforă care zgîrnie și zgîlție, izbește,

mușcă, arde fără milă, indignează, exasperază. Fantezia actorului te obligă să privești lucrurile sub o latură insolită, inadmisibilă, de necrezut, care te scoate din sărite, te revoltă, te umple de furie, te obligă să iei o atitudine. În jocul său își găsește expresie tranșantă neîmpăcarea unei societăți care se naște, față de moravurile uneia care piere. Cu Dinică n-ai să te înalți în sferile lirismului și ale efuziunilor sentimentale, ai să afli în schimb ce hain poate fi cretinismul ridicat la rang de hiperbolă (Caion din *Procesul d-lui Caragiale*), ai să afli ce poate însemna o adevărată sinteză a dezumanizării (Gherman din *Somnoroasa aventură*), ai să-i auzi risul sarcastic desființând lumea acefală a „eroilor” din *Troilus și Cresida*. El nu e făcut să minuiască bagheta fragilului Ariel, ci mătușoiul lui Thersit.

Dar violența actorului e de natură spirituală, ea se alcătuiește din finețe și

inteligentă. Semidoctul Gherman își etalează cu deplină seriozitate opiniile despre artă și viață în fața chioșcului de ape minerale, pe fața domnului Papillon din *Rinocerii* nu se clintește nici un mușchi, și chiar îmbrăcat în zdrențele bufonului Thersit, actorul își refuză aproape orice îngroșare a expresiei. El înfierează vulgaritatea cu subtilitate, realizează contrastele comice printr-un joc al nuanțelor, surprinzătoare fără a fi ostentative. Dinică nu joacă decât firesc, marea lui originalitate este că te convinge de ridicolul dus pînă la absurd al unor caractere ce aparțin vieții reale. Gherman exultă de fericire autentică în clipa în care proaspăta sa logodnică îi taie cravata cu foarfeca și e adînc înduioșat cînd stropște o florică înfiptă în mașina de scris. Thersit suferă fizic ascultînd enormitățile pe care sînt în stare să le debiteze Achile sau Ajax, prostia îl chinuie, îl

sufocă, îl înnebunește. Umbra învățatului din piesa lui Șvarț clocotește de pasiunile pămîntești ale trufiei și setei de putere. Interpretul nu te poartă pe tărîmuri imaginare, el îți dezvăluie într-un chip nou realități vechi. Arma lui necruțătoare este adevărul. Dinică e rău. Cred că nu știe

ce înseamnă iertarea creștinească. Dacă va fi avînd dreptate Eugen Ionescu, că arta cu adevărat înnoitoare porcede de la diavolul, nu de la bunul Dumnezeu, atunci cu siguranță că Dinică îl are pe dracul în el.

Andrei Băleanu

● ANDREI CSIKY

Ca înfățișare, Csiky este o apariție romantică. Există melancolie și orgoliu bărbătesc în frumusețea chipului său armonios și în linia siluetei; forță și gingașie, neliniște și amărăciune se amestecă în expresia trăsăturilor sale fine, parcă muiate de încercări și dezamăgiri neștiute.

Asemenea însușiri constituie totdeauna un atu pentru actor. Ele capătă însă îndoită putere, atunci cînd cel care le posedă nu cedează ispitei propriului său farmec — nu caută doar să se arate, nu încearcă să facă din emoțiile unui rol sau ale altuia un fard pentru frumusețea sa, un prilej de a smulge admirația pentru sensibilitatea sa, nu pozează — pe scenă și în viață — în ființă aleasă, plăsmuită cu totul altfel decît ceilalți muritori. Andrei Csiky este un muncitor al scenei migălos, atent, sever față de sine însuși. Jocul său este concentrat, riguros condus. Originalitatea și valoarea interpretărilor lui se văd în precizia nuanței, mobilitatea spirituală, adîncimea afectivă reținută cu zgîrcenie.

Astfel, Anghel Dobrian jucat de el în *Ștafeta nevăzută* se înfățișează la început strălucitor, deschis, ferm — puțin prea strălucitor, puțin prea ferm! Ceva greu de numit, în jocul actorului, sugerează că atîta siguranță de sine poate deveni ușor nedreaptă, șoptește că o asemenea strălucire și încredere în propriile forțe nu se bazează doar pe calități și reușite meritate, dar și pe hazarduri, întîmplări fericite, pe lipsa experiențelor amare. „Omul căruia totdeauna i-a mers totul din plin“ apare impulsiv și vulnerabil. Și abia după ce, astfel, i-a luat eroului său ceea ce putea să-l falsifice, idealizîndu-l ca desăvîrșit și infailibil, Csiky începe să demonstreze atent frumusețea morală a acestui om care poate greși mult, rămînînd și în greșală generos, intransigent. Rolul este construit în întregime pe subtexte. Loviturile de teatru și accentele dramatice nu cad atîta

pe marile izbucniri de energie sau pe momentele care exaltă emoția în cuvînt, cît pe tăcerile în timpul cărora, ascultînd și privind, eroul înțelege că lucrurile nu sînt așa cum le-a crezut, pe scurtele zîmbiri de conștiință care-i dezvăluie una cîte una erorile — ale sale și ale altora. De aici încolo, construcția personajului se simplifică, adunîndu-se în jurul unei singure stări de spirit — vinovăția, nevoia de a răscumpăra grabnic nedreptățile comise cu sau fără voie.

Am admirat de mai multe ori știința acestui actor de a juca dintr-o dată cîteva stări de spirit, cîteva „culori afective“ suprapuse ca într-un acord muzical și sugerînd, în același timp, dispoziția momentului, moravurile unui mediu precis caracterizat, tensiunile și relaxările. Csiky determină astfel exact poziția, punctul geografic în care se află conștiința eroilor săi pe harta evoluțiilor social-individuale. Un cadru care-l arată în *Pădurea spin-zuraților* spune totul despre Varga din clipa aceea: că vine direct și din prima linie, că e pătruns de umezeala noroaielor, că a petrecut noaptea urmărind spectacolul morții, că se încăpățînează să îndeplinească pînă la ultima consecință ceea ce socotește el a fi datoria sa de ofițer. Multilateralitatea și adîncimea psihică a unor personaje astfel clădite creează senzația de neașteptat și de foarte viu, iar această senzație este sporită de spontaneitatea actorului, de adevărul imediat și intens al reacțiilor sale. (Lacrimile lui Varga, în final, fac unul din cele mai zguduitoare momente ale cinematografului nostru.)

Întîlnind un asemenea interpret, Jimmy Porter, celebrul furios din *Privește înapoi cu minie*, a căpătat o sensibilitate extremă și un acut sentiment al răzvrătirii. Rolul poate fi centrat pe un temperament exploziv, o vitalitate în neîntreruptă și os-